

Antibiotikarapport 2022

Sverige har fortfarande en låg användning av antibiotika i förhållande till de flesta andra länder. Dock driver all antibiotikaanvändning utvecklingen av resistens och det är därför viktigt att antibiotika bara används när det verkligen gör nytta. Antibiotika-resistensutvecklingen är enligt WHO ett av vår tids största hot mot global hälsa och livsmedelssäkerhet.

I Sverige ökade antibiotikaförsäljningen under 2022 jämfört med 2021, men jämfört med 2019 (pre-pandemi) ligger försäljningen på en lägre nivå. Det är framför allt antibiotika som ofta används vid luftvägsinfektioner som sjönk under de första pandemiåren. Med ökade kontakter mellan människor sprids nu luftvägsinfektioner på nytt och som en följd av detta ökar också förskrivningen av luftvägsantibiotika.

Här följer Strama Västernorrlands antibiotikarapport för 2022.

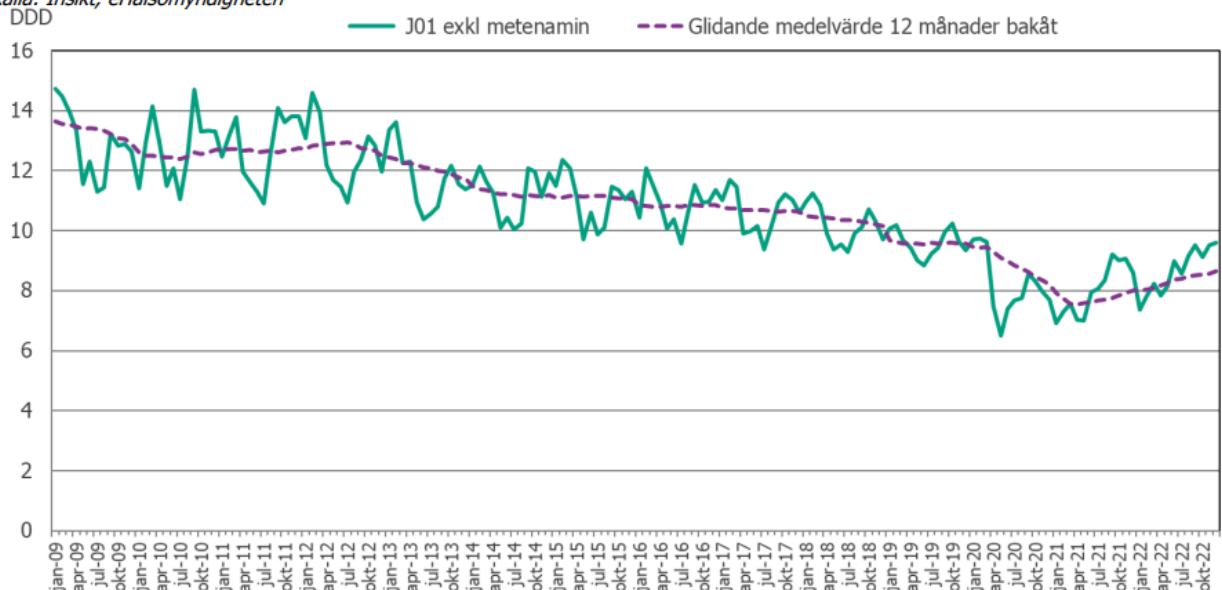
Öppenvård

Riksnivå

Under fjärde kvartalet 2022 ökade den totala antibiotikaförsäljningen mätt i recept/1000 invånare och år (J01 exkl. metenamin) med 5,8 procent jämfört med motsvarande period 2021. Under den senaste 12-månadersperioden ökade försäljningen med 8,1 procent (DDD/1000 invånare och dag) jämfört med motsvarande period föregående år. Om man jämför med 2019 (pre-pandemi) var den totala antibiotikaförsäljningen under 2022 mätt i recept/1000 invånare och år (J01 exkl. metenamin) 3,4 procent lägre.

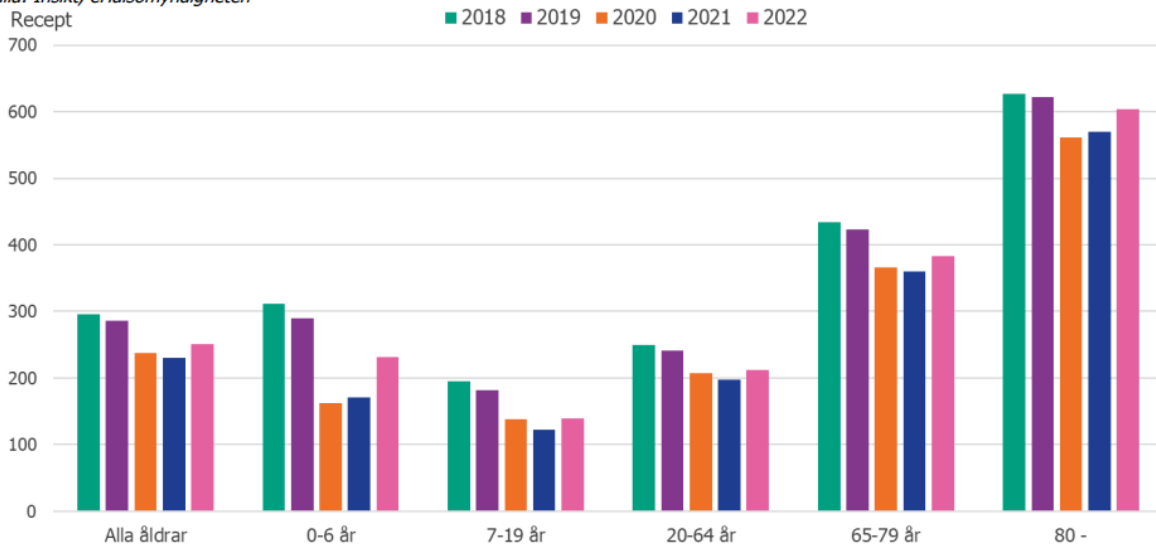
Antibiotika (J01 exkl. metenamin) försålt på recept
 Januari 2009 – december 2022, per månad, Sverige
 DDD/1000 invånare och dag samt glidande medelvärde 12 månader bakåt

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Antibiotika (J01 exkl. metenamin) försålt på recept i riket, åldersgrupper Recept/1000 invånare

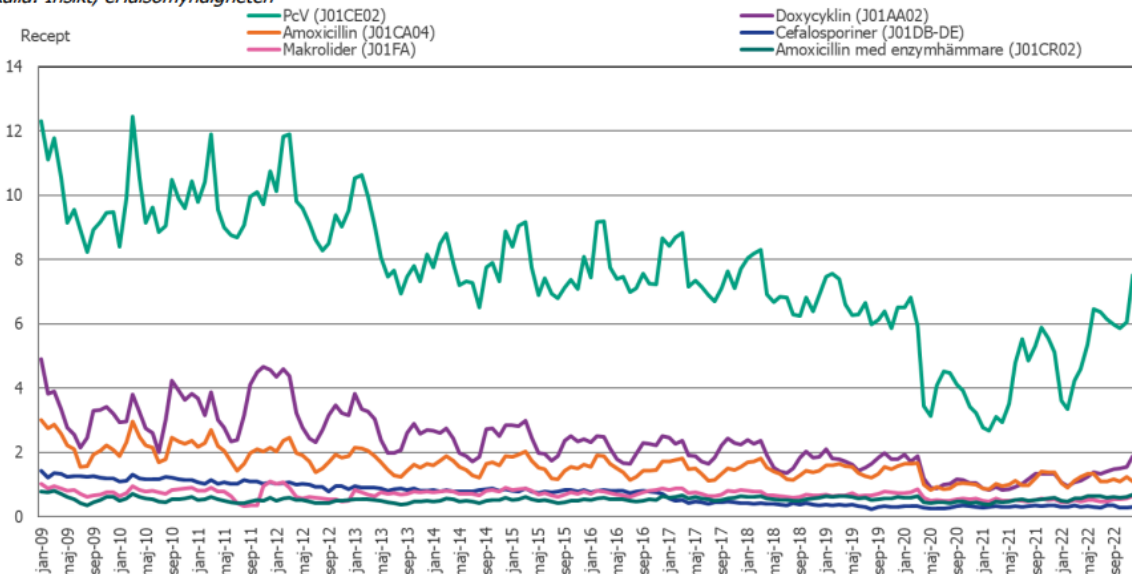
Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Försäljningen ökade i samtliga åldersgrupper under 2022 jämfört med 2021. Störst var ökningen bland barn (åldersgruppen 0-6 år) där ökningen låg på 35,6 procent. Jämfört med 2019 (pre-pandemi) var försäljningen i samtliga åldersgrupper lägre under 2022.

Antibiotika som ofta används mot luftvägsinfektioner, försålt på recept, Sverige Recept/1000 invånare och månad

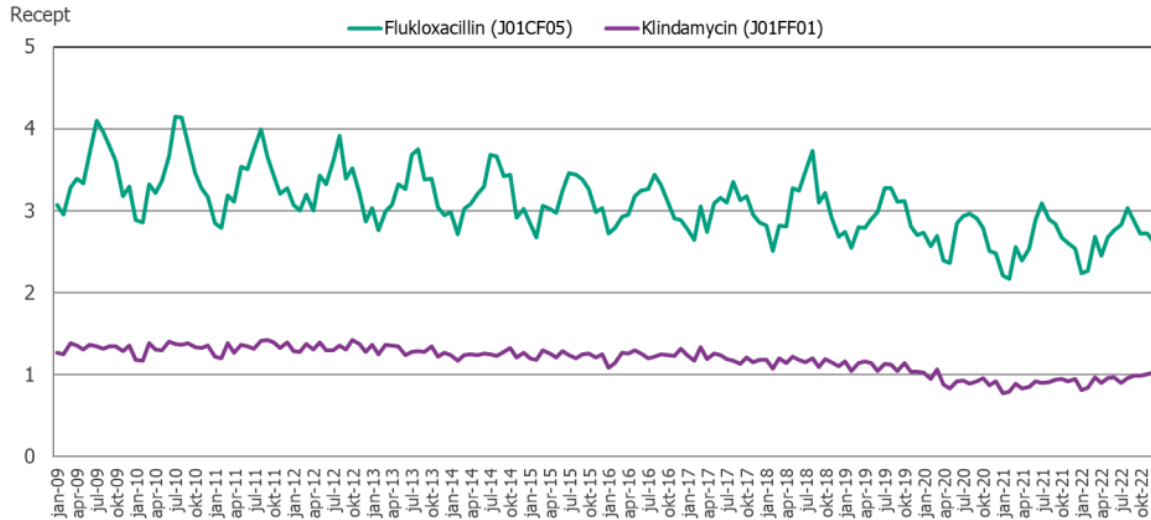
Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Försäljningen av antibiotika som oftast används mot luftvägsinfektioner ökade med 10,9 procent under fjärde kvartalet 2022, jämfört med motsvarande period 2021.

Antibiotika som ofta används vid hud- och mjukdelsinfektioner, försålt på recept, alla åldrar, Sverige
Recept/1000 invånare och månad

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

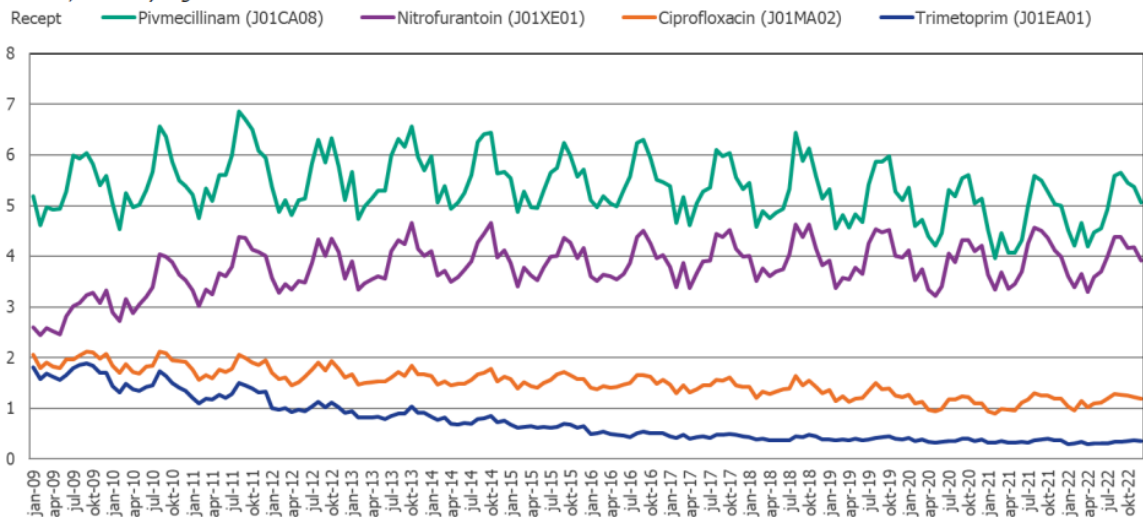

Försäljningen av antibiotika som oftast används mot hud- och mjukdelsinfektioner ökade med 4,1 procent under fjärde kvartalet 2022, jämfört med motsvarande period 2021.

Antibiotika som ofta används mot urinvägsinfektion
Kvinnor 18-79 år, försålt på recept, Sverige

Recept/1000 invånare och månad

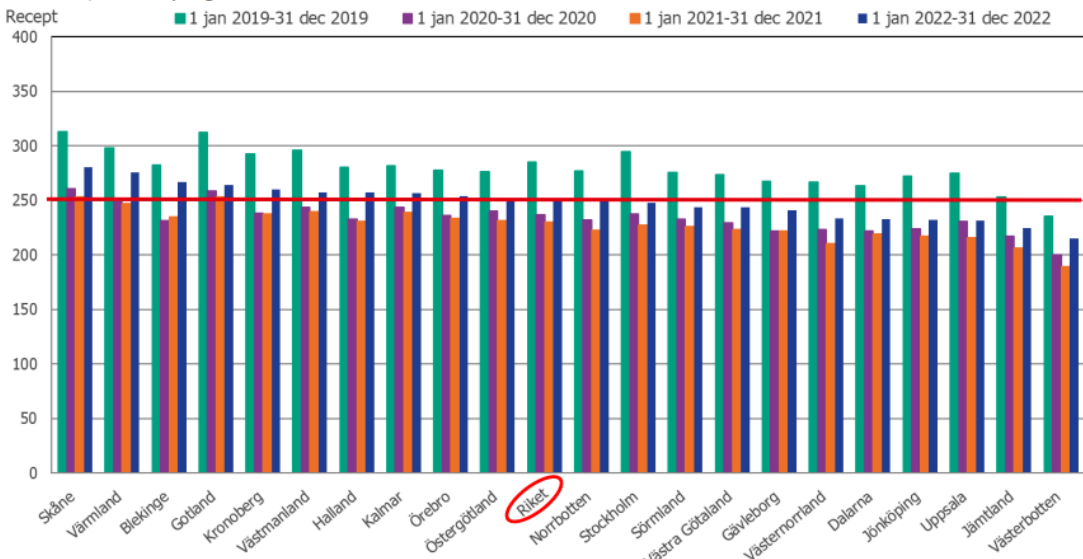
Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Även försäljningen av antibiotika som oftast används mot urinvägsinfektioner ökade något (1,0 procent) under kvartal 4 2022 jämfört med samma period 2021.

**Antibiotika (J01 exkl. metenamin) försålt på recept, per region, alla åldrar
Recept/1000 invånare och 12-månadersperiod**

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Kommentar: Antibiotikaförsäljningen mätt i recept/1000 invånare ökade med 6,2% under fjärde kvartalet 2022 jämfört med fjärde kvartalet 2021. Under 2022 ökade den totala antibiotikaförsäljningen (J01 exkl. metenamin) på recept med 9,0% jämfört med 2021, från 230 till 251 recept/1000 invånare och år.

Skåne hade den högsta förskrivningen med 280 recept per 1 000 invånare under år 2022. Västerbotten hade den lägsta med 215 recept per 1 000 invånare under samma period. Under 2022 ökade förskrivningen i samtliga regioner jämfört med motsvarande period 2021. Jämfört med 2019 (pre-pandemi) var försäljningen lägre i samtliga regioner under 2022.

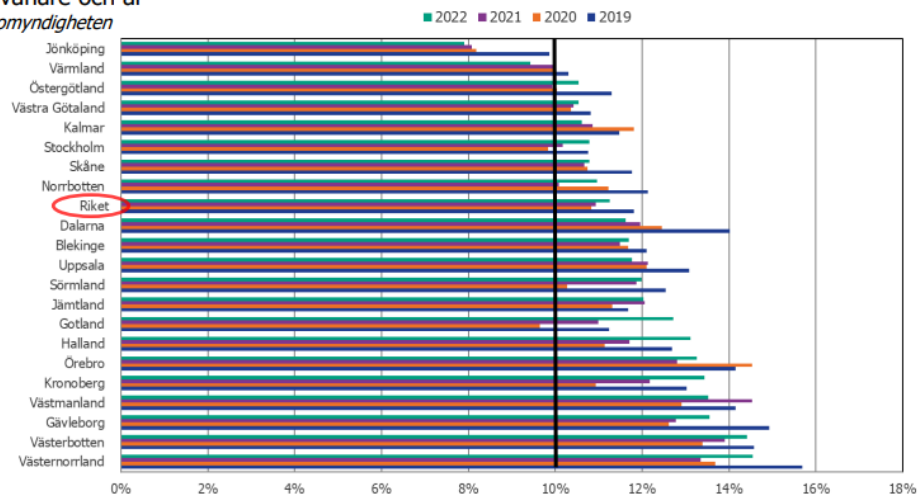
Region Västernorrland

I Västernorrland såldes 234 recept/1000 invånare under 2022, vilket innebär att regionen klarade det nationella målet på under 250 recept/1000 invånare och år, det så kallade 250-målet.

Andel ciprofloxacin av antibiotika som ofta används mot urinvägsinfektion, kvinnor 18-79 år, per region och riket, försålt på recept

Recept/1000 invånare och år

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

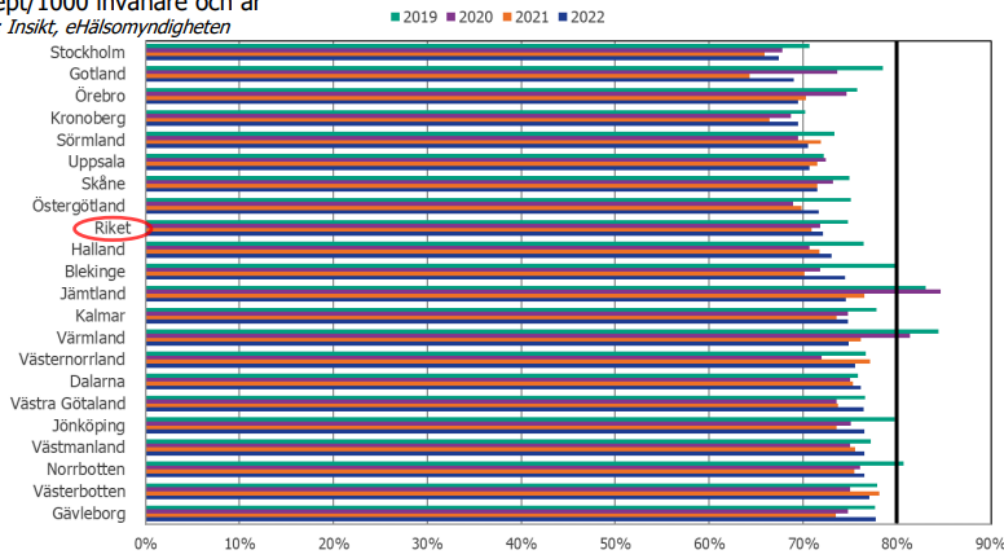

En av Stramas kvalitetsindikatorer i öppenvård: Andel kinolonrecept (J01MA 02+06) av alla uthämtade recept på pivmecillinam (J01CA08), trimetoprim (J01EA01), nitrofurantoin (J01XE01), ciprofloxacin (J01MA02) och norfloxacin (J01MA06), till kvinnor 18-79 år. Den svarta linjen indikerar Stramas mål på max 10%.

Andelen ciprofloxacin av antibiotika som ofta används mot urinvägsinfektion till kvinnor 18-79 år ökade i Västernorrland under 2022. Stramas nationella mål är under 10% och i Västernorrland var andelen 15,7%, vilket är högst i Sverige.

Andel PcV av antibiotika som ofta används mot luftvägsinfektioner, barn 0-6 år, riket och per region, försålt på recept
Recept/1000 invånare och år

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

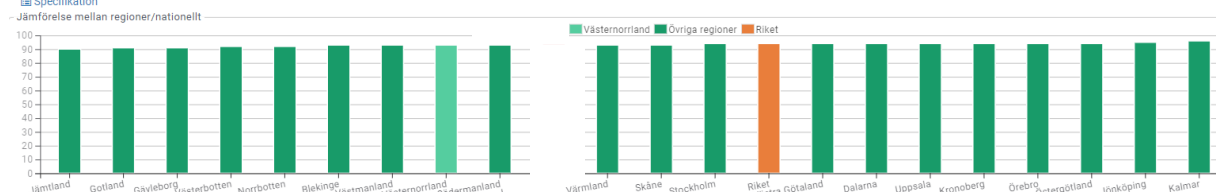
En av Stramas kvalitetsindikatorer för antibiotikaförskrivning i öppenvård: Andelen PcV-recept (J01CE02) av alla uthämtade recept på amoxicillin (J01CA04), amoxicillin m. klavulansyra (J01CR02), PcV (J01CE02), cefalosporiner (J01DB-DE) och makrolider (J01FA), till barn 0-6 år. Den svarta linjen indikerar Stramas mål på minst 80%.

I Västernorrland säljs en högre andel pcV av antibiotika som ofta används mot luftvägsinfektioner till barn 0-6 år än snittet i riket, dock uppnåddes inte Stramas nationella mål på över 80%.

Primärvårdskvalitet

Verktiget Primärvårdskvalitet, PVQ, har nyligen införts i Region Västernorrland och kan användas för kvalitetsuppföljning inom primärvården. För infektionsbehandling finns ett antal kvalitetsindikatorer som hälso- och vårdcentralerna kan följa upp. Strama Västernorrland har påbörjat ett arbete med PVQ för att identifiera förbättringspotential i förskrivning av antibiotika. Vid användning av PVQ är det viktigt att rätt diagnoskoder används för att data ska bli rättvisande. Nedan presenteras några exempel på kvalitetsindikatorer som kan följas.

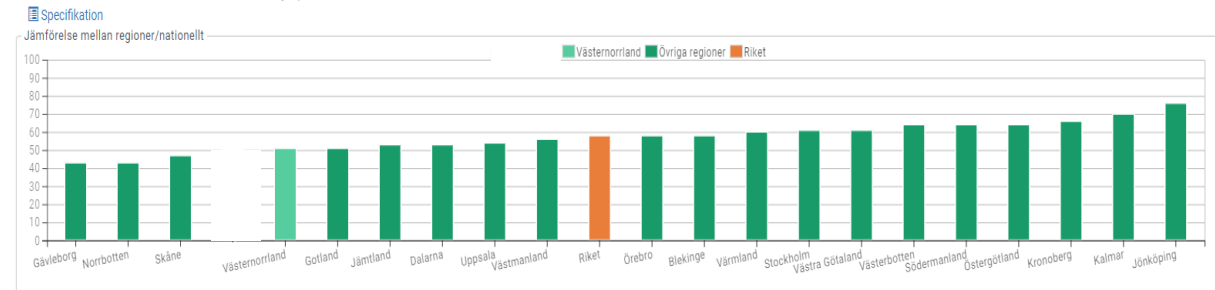
r Inf28: Andel förstahandsantibiotika vid akut cystit (kvinnor)
Specifikation

Stapeldiagrammet visar andel förstahandsantibiotika vid akut cystit som förskrivits till kvinnor inom primärvården i Sveriges regioner (mörkgröna staplar) och Västernorrland (ljusgrön stapel) samt rikssnittet (orange stapel) under sista 12 månaderna mätt i mars 2023. Här ser vi

att ca 90% av kvinnorna i Västernorrland får förstahandsantibiotika. Riksnittet ligger något högre. Förstahandsmedel vid akut cystit är pivmecillinam och nitrofuratoin.

★ Inf47: Andel PcV av antibiotikabehandlad erysipelas

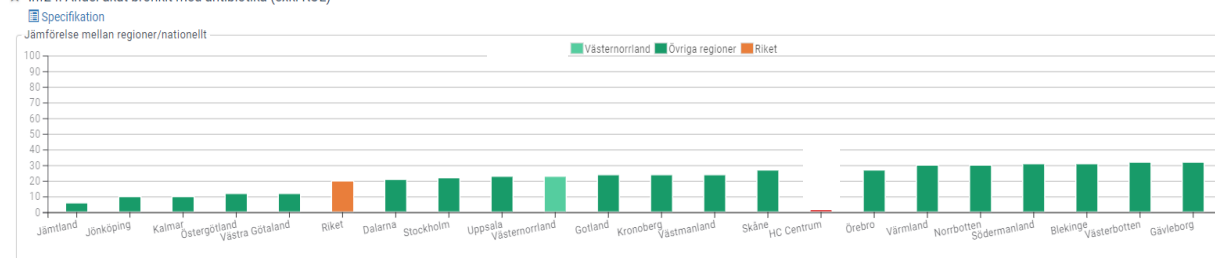
Stapeldiagrammet visar andel pcV som används vid antibiotikabehandlad erysipelas under sista 12 månaderna mätt i mars 2023 i Sveriges regioner, Västernorrland och riksnittet. PcV är förstahands-antibiotika vid denna diagnos. Vid allvarlig penicillinallergi kan klindamycin vara ett alternativ. På grund av ökad resistens hos grupp A streptokocker mot klindamycin är det viktigt att inte använda klindamycin när det inte behövs. Västernorrland ligger med ca 50% bland de regioner med lägst andel pcV vid antibiotikabehandlad erysipelas.

Reflekerande antibiotikamöten

Enligt regelboken för vårdvalet ska alla hälso- och vårdcentraler i Region Västernorrland varje år genomföra ett reflekerande antibiotikamöte med återkoppling av förskrivningsdata avseende antibiotika. Strama Västernorrland stöttar primärvården med manualer, informationsmaterial, antibiotiaquiz och självdeklarationer för att genomföra dessa möten. Temat för de reflekerande antibiotikamötena 2022 var luftvägsinfektioner. 21 av regionens 30 hälso- och vårdcentraler, motsvarande 70%, uppfyllde kravet på genomfört reflekerande antibiotikamöte 2022.

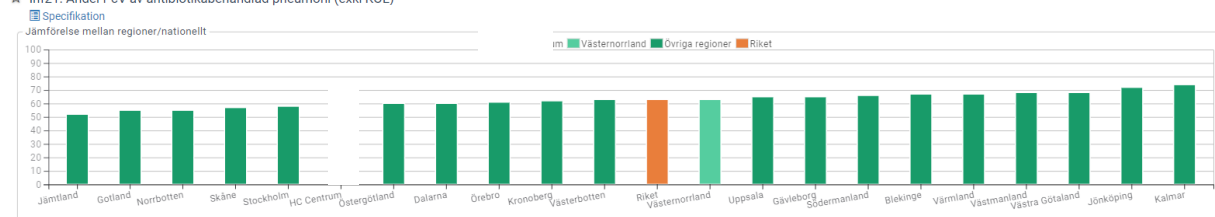
På 2022 års reflekerande antibiotikamöte ombads varje enhet titta på två indikatorer i PVQ:

★ Inf24: Andel akut bronkit med antibiotika (exkl KOL)

Andel akut bronkit med antibiotika (sista 12 månaderna).

★ Inf21: Andel PcV av antibiotikabehandlad pneumoni (exkl KOL)

Andel PcV av antibiotikabehandlad pneumoni (sista 12 månaderna).

Syftet var att bjuda in till diskussion på hälso-/vårdcentralen. Hur ser utfallet på enheten ut jämfört med målvärdet av indikatorn? Varför ser det ut som det gör? Beror det möjligen på diagnosstningen? Känner alla till behandlingsriktlinjer?

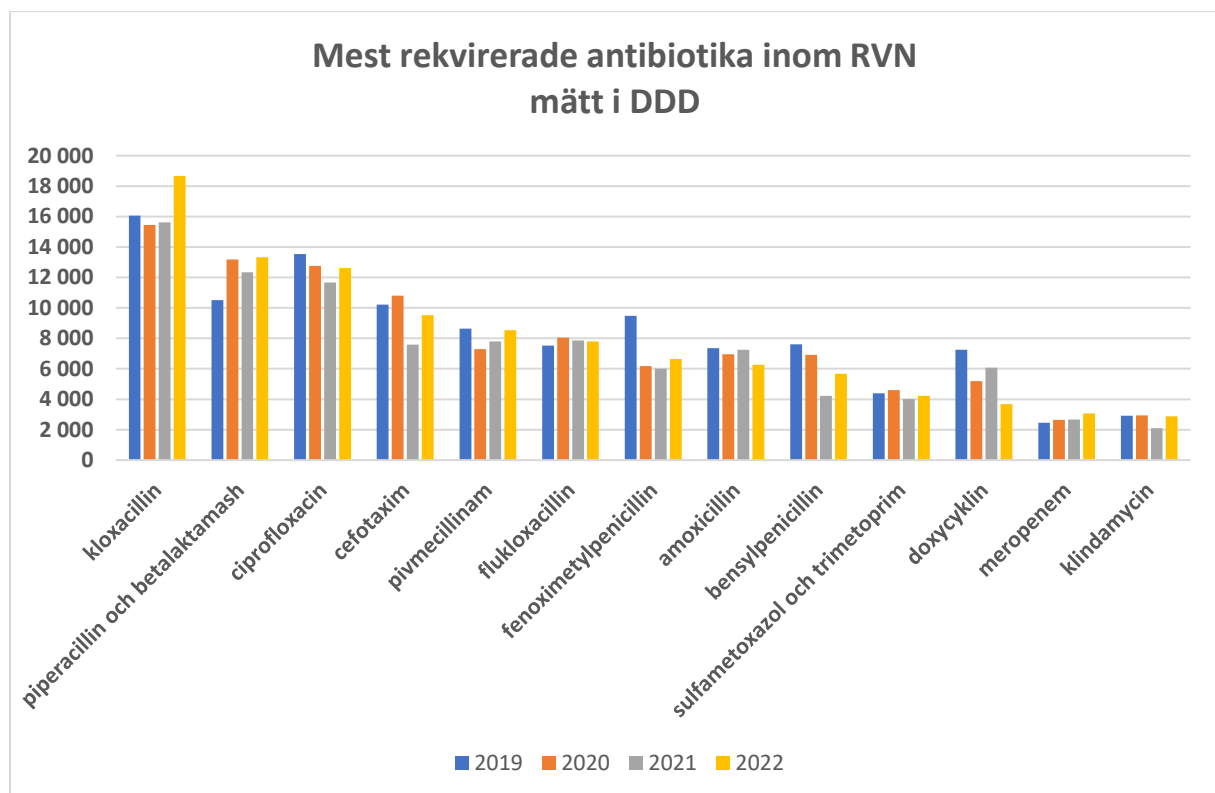
Sjukhusvård

Riksnivå

Under 2022 ökade den totala antibiotikaförsäljningen (ATC-koder J01 exkl. metenamin), sålt på slutenvårdsrekvisition, mätt i definierade dygnsdoser (DDD) per 1000 invånare och dag med 7 procent jämfört med 2021. Slutenvårdsrekvisition avser den försäljning av läkemedel som görs till slutenvården och är tyvärr ett trubbigt mått för att mäta den faktiska antibiotikaanvändningen, eftersom det inte går att veta om alla läkemedel som beställts använts till patienter. Jämfört med 2019 (pre-pandemi) var den totala antibiotikaförsäljningen mätt i DDD per 1000 invånare och dag, 2,6 procent lägre under 2022.

Försäljningen av antibiotika med smalt spektrum (PcV och PcG) ökade med 23,2 procent under 2022 jämfört med 2021. Under samma period ökade även försäljningen av cefalosporiner (10,3 procent), fluorokinoloner (6,9 procent) och piperacillin/tazobaktam (5,0 procent) medan försäljningen av karbapenemer minskade (1,7 procent).

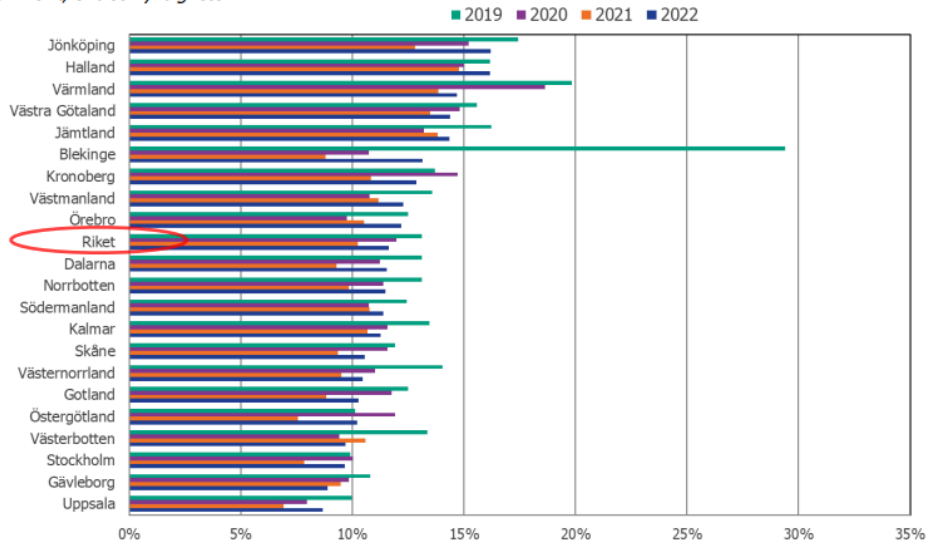
Region Västernorrland

Smalspektrumantibiotikat kloxacillin var fortfarande det mest rekviderade under 2022. Användningen av piperacillin-tazobactam ökar på bekostnad av cefotaxim och bredspektrumantibiotikat ciprofloxacin fortsätter att vara ett av de mest rekviderade preparaten i regionen. Rekvisition mätt i DDD är ett mycket trubbigt mått eftersom det inte är relaterat till någon vårdproduktion, t.ex. i form av antal vårdade patienter.

Andel PcV och PcG av J01 exkl. metenamin mätt i DDD/ 1000 invånare och dag i slutenvård*, riket och per region och år

Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

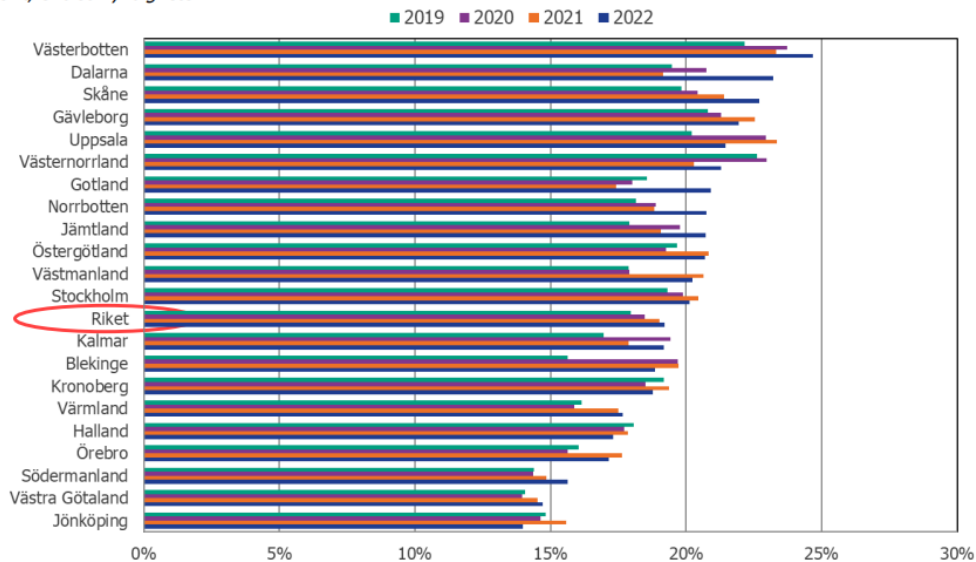

Kommentar: Andelen smalspektrumpenicilliner (J01CE01 och 02) av den totala antibiotikaförsäljningen (J01 exkl. metenamin) på slutenvårdsrekvisition ökade med 1,4 procentenheter på riksnivå under 2022 jämfört med 2021, och ligger nu på 11,6 procent. Det skiljer 7,5 procentenheter mellan den region som har högst respektive lägst andel.

Inom slutenvården användes en mindre andel pcV och pcG i RVN jämför med rikssnittet under 2022. En hög andel pcV och pcG är önskvärt eftersom dessa är smalspektrumantibiotika.

Andel cefalosporiner och fluorokinoloner av J01 exkl. metenamin mätt i DDD i slutenvård*, riket och per region, per år

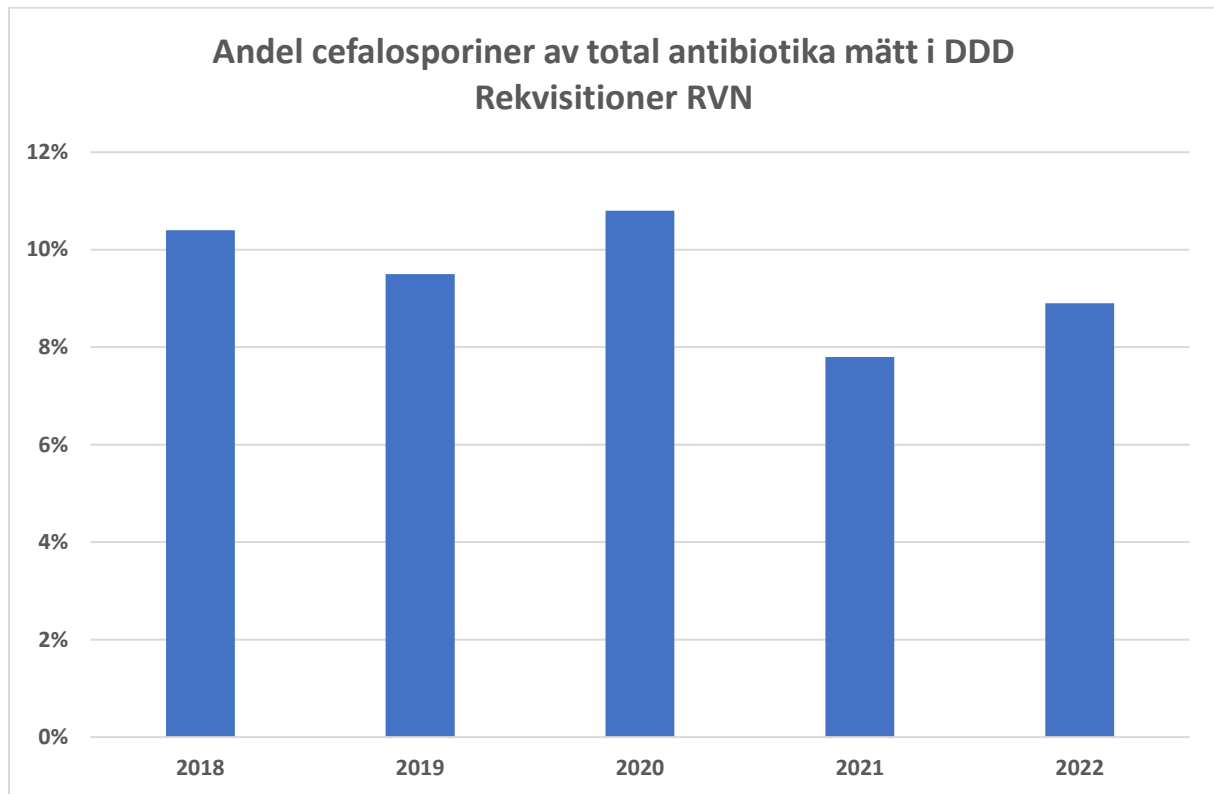
Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

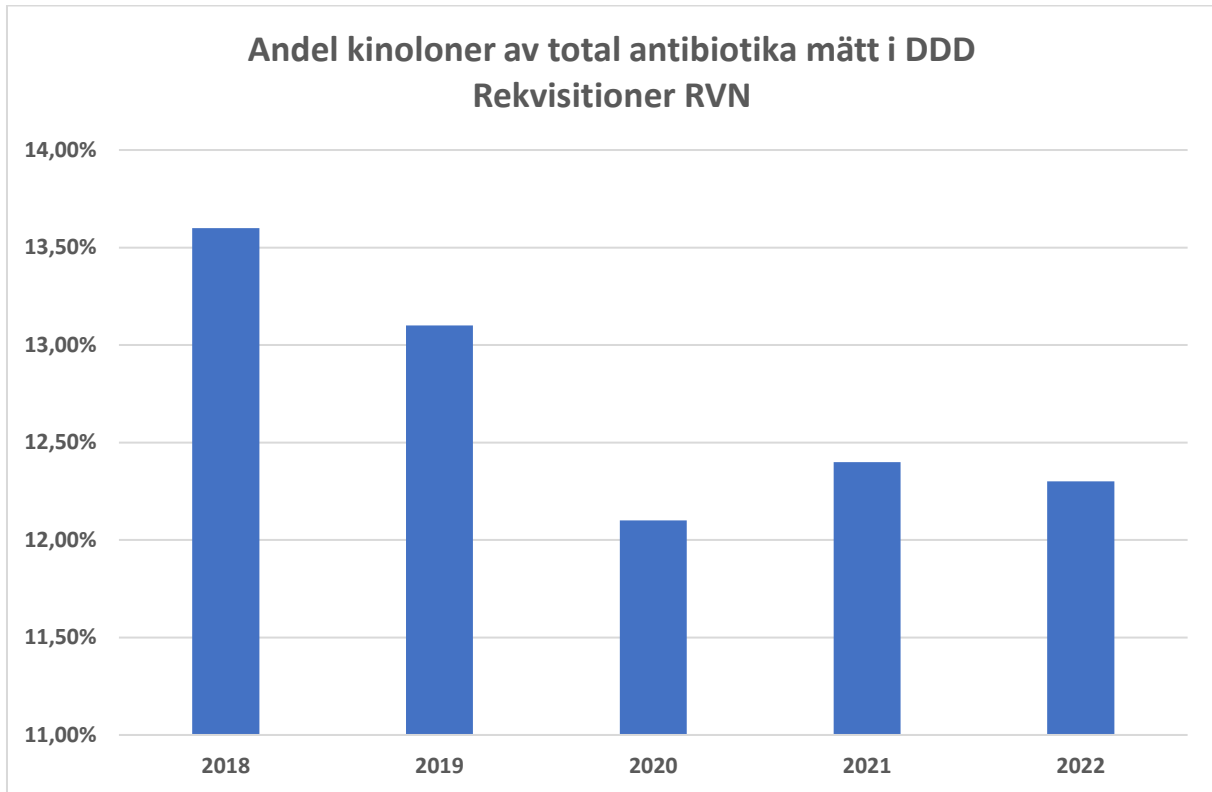
Kommentar: Andelen cefalosporiner (J01DB-DE) och fluorokinoloner (J01MA) av den totala antibiotikaförsäljningen (J01 exkl. metenamin) på slutenvårdsrekvisition ökade marginellt med 0,2 procentenheter på riksnivå mellan 2021 och 2022 och ligger nu på 19,2 %. Det skiljer 10,7 procentenheter mellan den region som har högst respektive lägst andel.

*Statistiken inkluderar all antibiotikaförsäljning på slutenvårdsrekvisition, dvs. även antibiotika som försålts på slutenvårdsrekvisition till andra vårdenheter än sjukhus t.ex. äldreboenden.

Västernorrland låg över rikssnittet i andel cefalosporiner och fluorokinoloner som användes inom slutenvården under 2022. Vi strävar efter att minska denna andel, då dessa grupper av antibiotika är särskilt resistensdrivande.

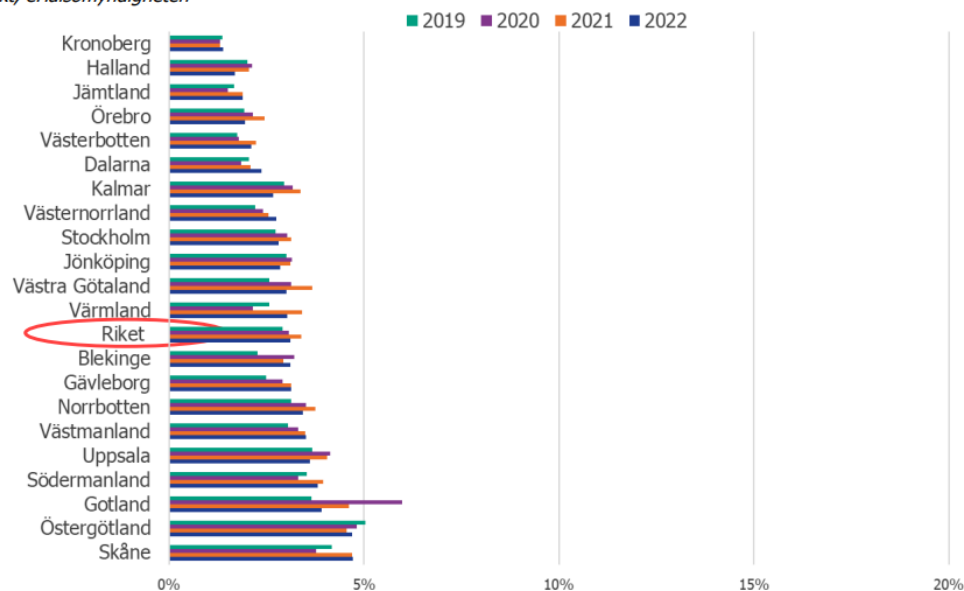

Cefalosporiner som ingår i tabellen ovan är: cefadroxil, cefuroxim, cefotaxim, ceftazidim, cefatrixon, cefixim, ceftibuten, ceftazidim och betalaktamshämmare och ceftriaxon kombinationer.

Kinoloner som ingår ovan är ciprofloxacin, levofloxacin och moxifloxacin.

Andel karbapenemer av J01 exkl. metenamin mätt i DDD i slutenvård*, riket och per region, per år
Källa: *Insikt, eHälsomyndigheten*

Kommentar: Andelen karbapenemer (J01DH) av den totala antibiotikaförsäljningen (J01 exkl. metenamin) på slutenvårdsrekvisition minskade marginellt under 2022 jämfört med 2021 med 0,3 procentenheter på riksnivå. Det skiljer 3,3 procentenheter mellan den region som har högst respektive lägst andel.

*Statistiken inkluderar all antibiotikaförsäljning på slutenvårdsrekvisition, dvs. även antibiotika som försålts på slutenvårdsrekvisition till andra vårdenheter än sjukhus t.ex. äldreboenden.

Vi ökade vår användning av karbapenemer i slutenvården, men låg fortfarande under riksnittet 2022. En låg andel karbapenemer är önskvärd och det ska endast användas till patienter där alternativ saknas.

Sammanfattning

Den totala försäljningen av antibiotika på recept fortsatte att öka under 2022 efter en kraftig nedgång under pandemin. Försäljningen för hela året har inte nått tillbaka till nivåerna före pandemins utbrott, men har stigit under året. I december verkar försäljningen av antibiotika som används vid luftvägsinfektioner ha ökat mest samtidigt som antalet luftvägsinfektioner i samhället var mycket högt.

Försäljningen under hela året 2022 ökade i samtliga åldersgrupper jämfört med 2021. Störst var ökningen bland barn (åldersgruppen 0-6 år). Jämfört med 2019 var försäljningen i samtliga åldersgrupper lägre under 2022. Försäljningen av antibiotika som oftast används mot luftvägsinfektioner ökade under fjärde kvartalet 2022, jämfört med motsvarande period 2021.

Västernorrland klarade det s.k.250-målet (under 250 recept per 1000 invånare och år). Inom vår region försåldes 234 recept per 1000 invånare under 2022. Riksgenomsnittet 2022 var 251 recept per 1000 invånare.

Västernorrland ligger högst i landet vad gäller andel ciprofloxacin av antibiotika som ofta används mot urinvägsinfektion. Denna andel bör minska.

Inom slutenvården använder Västernorrland en högre andel cefalosporiner och flourokinoloner än riksnittet. Det är önskvärt att minska denna andel.

Vi ökade i användning av karbapenemer inom slutenvården, men låg fortfarande under riksnittet. Även andelen karbapenemer bör ligga på en låg nivå.

Slutligen är det viktigt med ett fortsatt fokus på att följa behandlingsrekommendationerna, så att patienter bara får antibiotika när det verkligen behövs och att de då får rätt preparat, i rätt dos och under rätt behandlingstid. Kvalitetsuppföljning och återkoppling till förskrivare är en rekommenderad metod för att åstadkomma förbättrad antibiotikaförskrivning. I primärvården är genomförande av reflekterande antibiotikamöten årligen samt ökad användning av verktyget Primärvårdskvalitet viktiga aktiviteter för att höja vårdens kvalitet. I slutenvården har antibiotikaronder visat sig vara ett effektivt sätt att förbättra antibiotikaanvändningen och det är därför angeläget att denna verksamhet åter kommer i gång på våra sjukhus i Västernorrland. Slutenvården behöver också få tillgång till verktyg för att följa antibiotikaanvändning kopplat till diagnos.